

Datum 23 juni 2026
Portefeuillehouder Jelle Beemsterboer

Onderwerp Notitie Faunaschade IPO-bestuur

Kern van het onderwerp

De bedragen gemoeid met faunaschade zijn afgelopen jaren sterk toegenomen. In deze notitie wordt uiteengezet wat hiervan de oorzaken zijn en op welke manieren dit eventueel (provinciaal en/of collectief) teruggedrongen kan worden. De haalbaarheid en meerwaarde van de maatregelen moet desgewenst per provincie nader onderzocht worden.

Inleidend

Faunaschade is een belangrijk onderwerp voor de provincies en het IPO. De afgelopen jaren zijn hier steeds meer kosten mee gemoeid. De verwachting is dat zonder ingrijpen deze trend de komende jaren doorzet. Het aantal schadeveroorzakende dieren neemt niet af en het tegemoetkomingsbeleid is vooralsnog ongewijzigd.

Deze notitie is opgesteld op verzoek van het IPO-bestuur en de BAC's Landelijk Gebied en Financiën en Openbaar Bestuur. Aan de Algemene Vergadering van de vereniging is toegezegd dat deze notitie met de AV gedeeld zal worden. De AV heeft in het verleden meermaals interesse in en zorgen over de stijgende kosten ten gevolge van faunaschade geuit.

De notitie behandelt als eerste de voorgeschiedenis van dit onderwerp (par. 1) en biedt een overzicht van het landelijke beleid op faunaschade en de recente ontwikkelingen aldaar (par. 2). Hierna worden de sturingsmiddelen die ingezet kunnen worden behandeld. Allereerst collectieve sturingsmiddelen die de provincies gezamenlijk in kunnen zetten (par. 3), vervolgens de provinciale sturingsmiddelen die uitvoerbaar zijn voor individuele provincies (par. 4). Tenslotte zijn onderaan het document links naar relevante informatiepagina's van BIJ12 te vinden.

1. Voorgeschiedenis

1.1 Bestuurlijke achtergrond

Sinds de jachtwet uit 1954 zijn er in Nederland tegemoetkomingen voor faunaschade beschikbaar. Met deze wet is voor het eerst de balans tussen natuur-, landbouw- en jachtbelangen in regelgeving uitgedrukt. In situaties waarbij de grondgebruiker schade lijdt zonder op te kunnen treden tegen de schadeveroorzakende soort (want wettelijk beschermd), worden (in veel gevallen) tegemoetkomingen uitgekeerd. De jachtwet heeft meerdere opvolgers gehad. Sinds 2024 is regelgeving rondom faunaschade opgenomen in de Omgevingswet.

De tegemoetkomingsregeling in faunaschade is een open-einde regeling. In de Omgevingswet en de daaraan verbonden Algemene Maatregelen van Bestuur zijn de soorten aangewezen waarvan in de schade tegemoetgekomen dient te worden door Gedeputeerde Staten.¹ Hoewel tegemoetkomingen in faunaschade beleidsmatig ingeperkt zijn, kiezen provincies niet zelden voor een meer ruimhartige tegemoetkoming dan de eigen beleidsregels voorschrijven.

Sinds 1 januari 2017 is de uitvoering van de tegemoetkomingsregeling door de provincies belegd bij BIJ12. BIJ12 voert de organisatie rondom de aanvragen, de taxatie en het uitkeren van tegemoetkoming bij schade uit. Iedere provincie draagt volgens de reguliere verdeelsleutel financieel bij aan de kosten van BIJ12 hiervoor. De tegemoetkomingen worden betaald door de provincie waarin faunaschade geleden is, via BIJ12.

¹ Omgevingswet art. 15.53; Omgevingsbesluit art. 9.3.

op 23 juni 2026

Agendapunt 2d.

Het systeem van tegemoetkomingen bij schade fungeert, ondanks het komen en gaan van verschillende wetten, nu al decennialang. Hierbij moet opgemerkt worden dat voor 2014 het Rijk de tegemoetkomingen uitkeerde. Sinds de decentralisatie van het natuurbeleid in 2014 is dit aan de provincies.

1.2 Faunabeheer

Faunaschade kan deels voorkomen worden door faunabeheer. Een door de Provinciale Staten gefinancierde faunabeheereenheid (FBE, ingesteld per provincie op wettelijke grondslag²) stelt een faunabeheerplan op dat moet worden goedgekeurd door de Gedeputeerde Staten. De grondgebruiker en wildbeheereenheden (WBE) zijn ten aanzien van het faunabeheerplan verantwoordelijk voor de uitvoering van het beheer ervan.

Beschermde soorten mogen niet zomaar beheerd worden omdat het verboden is om beschermde soorten te doden.³ Van dit verbod kan worden afgeweken door middel van vergunningen en vrijstellingen, bijvoorbeeld ten behoeve van schadebestrijding of populatiebeheer. Een vrijstelling houdt in dat op (in de vrijstelling verwoorde) voorwaarden van het verbod op doden mag worden afgeweken.

1.3 Toename faunaschade

De uitgekeerde tegemoetkoming voor schade door beschermde dieren aan landbouwgewassen en vee is de afgelopen 10 jaar sterk toegenomen. Hier zijn verschillende oorzaken voor: het aantal ingediende aanvragen door grondgebruikers/veehouders is toegenomen. Afspraken in faunabeheerplannen worden vaak onvoldoende uitgevoerd door WBE's en preventieve maatregelen worden te weinig toegepast of blijken onvoldoende effectief. Ook hebben vrijstellingen voor de rechter niet standgehouden waardoor sommige soorten, zoals de houtduif, niet meer bestreden kunnen worden. Ook provinciale vergunningen bleken niet altijd houdbaar. Tenslotte zijn de gewasprijzen fors toegenomen, wat ook een groot effect heeft op de uitgekeerde tegemoetkomingen.⁴ De meeste populaties van schadeveroorzakende soorten groeiden de laatste jaren niet (uitzondering wolf).

Schadejaar	Aantal aanvragen	Tegemoetkomingen uitbetaald
2015	3.567	€20.356.000
2020	5.735	€31.952.000
2022	7.673	€44.826.000
2023	8.460	€56.375.000
2024	10.530	€74.591.000
2025	12.630	€92.168.000

In schadejaar 2024 bedroeg 47% van de uitgekeerde tegemoetkoming schade aangericht door de Grauwe gans. De ganzensoorten in de top-10 meest

schadeveroorzakende soorten vertegenwoordigen zelfs 75% van de schade. De twee grootste veroorzakers na de Grauwe Gans zijn de Houtduif en Brandgans, respectievelijk goed voor 14,4 en 12,5 procent. De wolf veroorzaakte 1,2% van de tegemoetgekomen schade, waarmee hij op plaats tien staat van de meest schadeveroorzakende soorten.⁵

² Omgevingswet art. 8.1.

³ Het grootste deel van de uitgekeerde schade wordt veroorzaakt door vogels (verschillende soorten ganzen, houtduiven etc.). Op grond van de Europese Vogelrichtlijn zijn alle van nature op het Europees grondgebied voorkomende vogels beschermd. Lidstaat Nederland kan er dus niet voor kiezen om schadeveroorzakende soorten als niet beschermd aan te merken, op om die manier beheer van schadeveroorzakende soorten makkelijker te maken.

⁴ De wolf als nieuwe schade veroorzaker is als vierde oorzaak aan te merken, maar met een zeer gering effect. Zie:

[BIJ12-verklaring-stijging-cijfers-faunaschade.pdf](#)

⁵ Op basis van: BIJ12, Cijfers faunaschade 2024', raadpleegbaar op [Schadecijfers - BIJ12](#).

op 23 juni 2026

Agendapunt 2d.

Overigens is er ook sprake van andersoortige 'schade' waar tegemoetkomingen aan de orde zijn. Zo hebben provincies 'ganzenfoerageergebieden' aangewezen waar trekvogels kunnen foerageren en met rust gelaten worden. In 2025 ging dit om 17,4% van de totaal getaxeerde schade. In 2024 ging het om 19,8% van de getaxeerde schade. Daarnaast zijn er veel schadegevallen waar beheerders en grondgebruikers weldegelijk ruimte hebben voor beheer, maar provinciale staten toch een tegemoetkoming verlenen.

2. Stand van zaken Rijksbeleid

Al in 2016 hebben Rijk en provincies gesproken over de noodzaak van het 'dicht schroeien' van de open-einde regeling tegemoetkoming faunaschade. Op basis van het Bestuursakkoord Natuur uit 2012 had het Rijk de verantwoordelijkheid op zich genomen zorg te dragen voor het dichtschroeien van de regeling. In 2016 is gezamenlijk vastgesteld dat dit juridisch niet mogelijk was.⁶ Sindsdien wordt ingezet op preventie. Een fundamenteel gesprek over de maatschappelijke doelen en de grondslag van de regeling kan echter van meerwaarde zijn.

Voor het terugdringen van faunaschade ligt een kans bij een aankomende stelselwijziging.⁷ De rolverdeling tussen Rijk en provincies wordt als complex ervaren, met praktische en juridische onduidelijkheden als gevolg. Dit maakt dat de voorgaande staatssecretaris (in navolging van zijn voorganger) het huidige stelsel tegen het licht wil houden om te komen tot een toekomstbestendig stelsel.⁸ Ook de stijgende kosten voor provincies door het vervallen van de landelijke (rijks-)vrijstelling op verschillende schadeveroorzakende soorten, zijn voor het Rijk één van de redenen geweest om een stelselherzieningstraject op te starten.

Begin 2025 heeft het Rijk een aantal voorstellen op hoofdlijnen gedaan en daarop een bestuurlijke appreciatie van provincies gevraagd. Voor een aantal provincies riep het hoofdlijnenvoorstel dermate veel vragen op dat er in die provincies geen bestuurlijke appreciatie vastgesteld kon worden. In enkele andere provincies is een dergelijke appreciatie wel vastgesteld. Vanwege de onduidelijkheid zijn er vragen gesteld aan het Rijk, maar het merendeel ervan is nog niet beantwoord. In de Ambtelijke Adviescommissie Landelijk Gebied is vastgesteld dat er vooralsnog geen gezamenlijke bestuurlijke IPO-appreciatie vastgesteld kan worden.

Ondertussen is dit proces ingehaald door diverse politieke ontwikkelingen. In 2025 heeft de staatssecretaris, op basis van een aangenomen motie, toegezegd een uitgebreide externe, onafhankelijke evaluatie van het stelsel te starten. De uitkomsten van deze evaluatie worden de Kamer toegestuurd. De staatssecretaris heeft ook toegezegd geen onomkeerbare stappen te nemen ten aanzien van het stelsel, voordat de resultaten van de evaluatie bekend zijn. Het vervolg zal in 2026 door de nieuwe Minister worden opgepakt.

⁶ Documentatie ontbreekt. Er is op 22 augustus 2016 het volgende gedeeld met de BAC: "In aansluiting op de afspraak in het bestuursakkoord decentralisatie natuur, heeft IPO bestuurlijk meermaals bij de staatssecretaris aangedrongen op het wegnemen van de juridische belemmeringen voor het dichtschroeien van de openeindregeling inzake faunaschade (ic het vaststellen van een landelijk plafond). Aanvankelijk gaf de staatssecretaris aan dit te zullen oppakken in het kader van de Aanvullingswet natuur. Nadien werd echter aangegeven **dat met het oog op algemene rechtsbeginselen inzake nadeelcompensatie dit überhaupt niet mogelijk was**. De betreffende juridische analyse van EZ is overtuigend. Daarmee is het niet langer opportuun om bij de staatssecretaris aan te dringen op aanpassing van de wet. Wel betekent dit dat in tegenstelling tot hetgeen met de toezegging in het decentralisatieakkoord was beoogd, er een belangrijk instrument voor het beheersen van de kosten voor provincies is weggefallen. Het aanvankelijk ingestelde zomerplafond voor ganzenschade was daardoor niet houdbaar, hetgeen de provincies thans zo'n € 2,5 mln. per jaar kost.". Uiteindelijk is dit standpunt ook overgenomen door de BAC bij de voorbereiding van het BO dat daarop volgde.

⁷ In relatie met het rijk speelt ook nog het sluiten van de jacht op konijnen en in het geval van provincie Utrecht, Groningen en Limburg hazen. Het besluit hiertoe heeft de provincies destijds overvallen en had zorgvuldiger afgestemd kunnen worden door het rijk. Dit heeft echter een gering effect op faunaschade. De kwestie is daarom verder buiten beschouwing gelaten.

⁸ [Kamerbrief stand van zaken soortenbeleid | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#).

op 23 juni 2026

Agendapunt 2d.

3. Collectieve sturingsinstrumenten

In deze paragraaf staan 4 sturingsmaatregelen beschreven, zijnde maatregelen die provincies als collectief kunnen overwegen om de kosten van tegemoetkomingen voor faunaschade te reduceren, waarbij ze in sommige gevallen ook afhankelijk zijn van de Rijksoverheid. Al deze maatregelen zijn gericht op aanpassen van beleid met meerjarige perspectieven en raken het maatschappelijk debat. Het zijn geen quick wins die snel de kosten drukken. Uiteindelijke haalbaarheid of meerwaarde is tevoren niet altijd duidelijk. Elke provincie heeft goedgekeurde beheerplannen waaraan vergunningen gekoppeld zijn. Deze plannen hebben verschillende looptijden. Heropenen en aanvullen, wijzigen of geheel nieuw opstellen brengt juridische risico's met zich mee. Dit kan beperkt worden door aan te sluiten bij de bestaande beleidscyclus.

1. Stelselwijziging jacht- en faunabeheer

Het Rijk en de provincies werken aan een toekomstbestendig en duidelijk stelsel voor jacht- en faunabeheer, met heldere taken en verantwoordelijkheden. Begin 2025 heeft het Rijk voorstellen gedaan, maar vanwege onduidelijkheden voor een aantal provincies kon hier nog geen bestuurlijke appreciatie gegeven worden. Dit was aanleiding voor de Ambtelijke Adviescommissie Landelijk Gebied om te besluiten dat tot deze vragen beantwoord zijn er nog geen bestuurlijk besluit over genomen kan worden. De Bestuurlijke Adviescommissie Landelijk Gebied is hierover geïnformeerd. Ondertussen heeft de staatssecretaris het proces gepauzeerd, in afwachting van de uitkomsten van een evaluatie van het stelsel.

2. Maak afspraken over taakverdeling populatiebeheer

Het faunabeleid bereikt al jaren niet de zelf gestelde doelen, met als gevolg toenemende faunaschade en bijbehorende kosten. Een onderzoek in 2023 adviseerde een eerlijker en effectiever tegemoetkomingssysteem, zonder bezuinigingsdoel, maar adviseerde verantwoordelijke partijen beter te motiveren de streefstanden te behalen.⁹ Effectief populatiebeheer kan de schade duurzaam verminderen. In het huidige faunabeheer zijn verantwoordelijkheden voor populatiebeheer niet duidelijk belegd, waardoor niemand echt aanspreekbaar is op het behalen van de gestelde doelen. Dit belemmert een effectieve uitvoering van beleid. Onderzoekers benadrukken dat duidelijke vastlegging van een taakverdeling en het kunnen aanspreken van verantwoordelijke partijen cruciaal is. Provincies, ook onderling, de FBE's, WBE's, grondgebruikers, andere verantwoordelijken en het Rijk, zijn onvoldoende verplicht tot het maken van duidelijke afspraken over betere uitvoering van het faunabeleid. Denk hier bijvoorbeeld aan streefstanden in het populatiebeheer of adaptief beheer. Dit laat onverlet dat sommige provincies deze afspraken wel maken en nakomen.

3. Uitbreiding jacht- of landelijke vrijstellingslijst

Het plaatsen van soorten op de jachtlijst of de landelijke vrijstellingslijst heeft effect op de tegemoetkomingen omdat schade van soorten opgenomen op de vrijstellingslijst tijdens de periode van jacht uitgesloten is van tegemoetkomingen. De lijst is een Rijksbevoegdheid. De provincies hebben daar geen bevoegdheden voor, maar kunnen collectief hier wel over adviseren. Landelijke vrijstellingen sneuvelen de laatste jaren bij de rechter, een goede onderbouwing van een dergelijke vrijstelling is dus cruciaal (en niet eenvoudig). Aanvullend of in plaats hiervan kunnen provincies ook collectief besluiten om via de provinciale vrijstellingen hier gezamenlijk in op te trekken. Ook hier is de onderbouwing cruciaal en bij een vrijstelling is maatwerk, in tegenstelling tot

⁹ [Systematiek voor tegemoetkoming faunaschade wordt uitgebreid met omgevingsfactoren - BIJ12](#)

op 23 juni 2026

Agendapunt 2d.

vergunningverlening, niet mogelijk. Onderbouwing voor jacht en landelijke vrijstelling moet in provinciale beheerplannen opgenomen worden. Als deze aangevuld worden met provinciale vrijstellingen is er sprake van overlappende onderbouwing en deels dubbel werk. Hieraan zijn juridische risico's verbonden. Een afbouwregeling in de tegemoetkomingen kan de directe consequenties van het veranderde beleid tijdelijk verzachten.

4. Andersoortige schade

Niet alle schade die nu onder de term 'faunaschade' valt, is onbewust ontstaan. Een aanzienlijk deel betreft juist schade door ganzenvraat in gebieden waar dit beleidsondersteunend is zoals ganzenfoerageergebieden. Grondgebruikers in deze gebieden worden gecompenseerd om hun medewerking aan het ganzenopvangbeleid te verkrijgen. Omdat deze schade voortkomt uit bewust beleid, is de term 'faunaschade' misleidend. Her-categorisering hiervan kan duidelijkheid bieden en maatschappelijk draagvlak vergroten. Het zal echter niet tot kostenbesparing leiden.

4. Provinciale sturingsinstrumenten

In deze paragraaf staan 7 sturingsmogelijkheden beschreven. De mogelijkheden kunnen de provincies eigenstandig of collectief overwegen. Niet voor elke provincie is elke maatregel even goed toepasbaar, effectief of gewenst. Deze sturingsinstrumenten zijn daarom aan de provincies zelf, tenzij zij wensen hierin gezamenlijk in op te trekken. Niet elke maatregel is voor elke provincie relevant. Sommige provincies voeren sommige van onderstaande maatregelen al uit. Ook zijn er onderliggende afhankelijkheden tussen de instrumenten.

1. Provinciaalvrijstellen

Het is mogelijk om diersoorten (bijv. de Grauwe gans; landelijk bij uitstek de belangrijkste schadeveroorzakende soort) buiten de ganzenrustgebieden jaarrond vrij te stellen via de provinciale vrijstellingslijst. Door afschot kan het aantal schadeveroorzakende dieren teruggebracht worden. Dit moet wel goed onderbouwd zijn binnen bestaande landelijke en provinciale kaders. Momenteel loopt de discussie over het effect op de schade bij afschot in de winter.

Een afbouwregeling in de tegemoetkomingen kan de directe consequenties van het veranderde beleid tijdelijk verzachten.

2. Consequent toepassen van de beleidsregels

In principe kan een provincie nu al de schade veroorzaakt door Grauwe gans in de zomerperiode van tegemoetkoming uitsluiten omdat er vaak geen belemmering is om de schade te bestrijden. Een vergelijkbaar voorbeeld is de schade door wilde zwijnen veroorzaakt buiten hun leefgebieden. Wet- en regelgeving hoeft hiervoor niet gewijzigd te worden.

Ook hier kan een afbouwregeling in de tegemoetkomingen de directe consequenties van het veranderde beleid tijdelijk verzachten.

3. Verjaging

Verjaging met ondersteunend afschot in de wintermaanden kan helpen om ganzen naar ganzenrustgebieden te verplaatsen. Voorwaarde is wel dat er voldoende van deze gebieden zijn en ze op de juiste plekken liggen. Daarnaast wordt deze maatregel versterkt door populatiebeheer in de zomer, waar al jaren afspraken over gemaakt worden in faunabeheerplannen die niet gerealiseerd worden.

op 23 juni 2026

Agendapunt 2d.

4. Leges toepassen

Leges/behandelbedragen werken als een bagateldrempel: kleinere aanvragen worden ontmoedigd. Invoering/indexering van deze bedragen zal de kosten voor provincies drukken. Een koppeling aan taxatiekosten ligt voor de hand. Sommige provincies werken met een statiegeldregeling, de aanvrager krijgt de tevoren betaalde behandelkosten terug als de aanvraag terecht is. Dit kan afgeschaft worden. Leges/behandelbedragen zijn geoorloofd en gebruikelijk in het maatschappelijk verkeer.

5. Verhogen eigen risico grondgebruiker

Verhogen van het eigen risico, daar waar afschot mogelijk is, stapsgewijs naar 20-40% i.p.v. 5% die nu van kracht is. Het is goed om te overwegen of het wenselijk is om als provincies allemaal (en voor de lange termijn) dezelfde percentages eigen risico te hanteren, of hier ieder een eigen weg in te kiezen. Het verhogen van het eigen risico verhoging is eerder onderwerp geweest van rechtszaken. Goede onderbouwing en eventueel geleidelijke of stapsgewijze invoer zijn van belang om dit te wijzigen.

6. Schadepreventie in plaats schade tegemoetkomen

De grondgebruikers zijn verantwoordelijk voor schadepreventie. De preventie wordt regionaal via Wildbeheereenheden georganiseerd. Het valt op dat er in de praktijk nog (te) weinig uitvoering gegeven wordt aan inzet op het voorkomen van schade op grotere schaal. Provincies en FBE's kunnen – en geven – hier faciliterend en coördinerend invulling aan, maar de uitvoeringspraktijk laat soms te wensen over. Er kan interprovinciaal breder ingezet worden op het uitvoeren van experimenten 'aan de voorkant' met het voorkomen van schade of het *gecoördineerd uitvoeren van populatiebeheer*. Communicatie en samenwerking met agrariërs en jagers/faunabeheerders is daarbij essentieel. De wet vraagt dat grondgebruikers schade eerst proberen te voorkomen. Bij gecoördineerde verjaagacties (met ondersteunend afschot) is dit mogelijk en effectief maar hier zijn wel kosten aan verbonden. Dit is al eens onderzocht in Utrecht.¹⁰

7. Herijking van de term belangrijke schade

De ABRvS heeft uitspraak gedaan over 'belangrijke schade' door zwanen in Utrecht. De toepassing van een standaardbedrag (€250) is onvoldoende als motivatie voor de stelling dat er sprake is van 'belangrijke schade', waarna een vergunning voor schadebestrijding kan worden afgegeven. Hetzelfde bedrag geldt als eigen risico van de aanvrager die een tegemoetkoming wil. Een uitspraak van de ABRvS zal consequenties kunnen hebben voor het hanteren van het standaardbedrag en het eigen risico van de aanvrager. Provincies kunnen hierop reageren of anticiperen door een bedrag voor belangrijke schade vast te stellen en te onderbouwen. Interprovinciaal wordt nu bekeken hoe met deze uitspraak om te gaan.

8. Landschapsinrichting:

Het is mogelijk om middels beleidsmaatregelen te sturen op de inrichting van het landschap. Zo zijn besloten droge landschappen, gebieden met veel bomen en bebouwde landschappen minder aantrekkelijk voor ganzen dan grote open gebieden met veel water. Dit is een maatregel van de lange adem.

9. Teeltkeuze

¹⁰ [20231030 Rapportage Pilot Eemland Provincie Utrecht.pdf](#)

op 23 juni 2026

Agendapunt 2d.

Provincies hebben de mogelijkheid om het telen van gewassen die onaantrekkelijk zijn voor ganzen te stimuleren. Vooral in de buurt van natte natuurgebieden kan dit een zinvolle maatregel zijn, zodat faunaschade voorkomen wordt. Tegelijkertijd ligt de verantwoordelijkheid om een gewas te telen dat rendabel en passend is op een specifieke locatie primair bij de grondgebruikers.

Links naar BIJ12 website met specifieke/nadere informatie:

[Schadecijfers - BIJ12](#)

[Faunaschade - BIJ12](#)